

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 43 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3942**

2025 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 4 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. birželio 27 d. vakarinio posėdžio metu priimtą sprendimą (protokolas Nr. SPP-398), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Pritarti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 43 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3942 (toliau – Projektas) tikslams, tačiau nepritarti Projekte siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms dėl šių priežasčių:

1. Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad Projektas parengtas siekiant užtikrinti reguliarių patyčių ir smurto paplitimo monitoringą Lietuvos mokyklose, sudaryti galimybę atitinkamoms institucijoms bei suinteresuotoms šalims susipažinti su realia, duomenimis grįsta smurto ir patyčių mokyklose problematika Lietuvoje, sudaryti būtinas sąlygas smurto ir patyčių Lietuvos mokyklose sprendimus pagrįsti reprezentatyviais, naujausiais duomenimis bei didinti smurto ir patyčių prevenciją Lietuvos mokyklose.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostatos sudaro teises prielaidas kovos su smurtu sistemai kurtis visose šalies mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ir pirminio profesinio mokymo programas (toliau – mokyklos). Siekiant sukurti bendrą smurto prevencijos sistemą, Švietimo įstatyme apibrėžiama smurto sąvoka ir jo formos, o apsauga nuo smurto švietimo įstaigose reglamentuojama minėto įstatymo 23¹ straipsniu. Mokyklų veikla (įskaitant įpareigojimus sukurti ir palaikyti sveiką ir saugią aplinką, sudarančią palankias galimybes ugdyti ir mokytis, sudaryti galimybes mokiniams dalyvauti socialines ir emocines kompetencijas ugdančiose, smurto, patyčių, psichiką veikiančių medžiagų vartojimo ar kitose prevencinėse programose ir pan.) reglamentuojama 43 straipsniu. Mokinio teisės ir pareigos (įskaitant mokinio teisę į apsaugą nuo smurto, psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją, socialinę pedagoginę pagalbą, profesinį orientavimą ir švietimo informacinę pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, informaciją apie savo pasiekimų vertinimą ir kitą su mokymusi susijusią informaciją, į nuoseklų ir ilgalaikį socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą mokykloje ir pan.) reglamentuojamos 46 straipsniu. Tėvų (globėjų, rūpintojų) teisės ir pareigos (įskaitant teisę reikalauti,

kad vaikui būtų teikiamas geros kokybės ugdymas, ir privalomumą, vaikui smurtaujant ar patiriant smurtą, kartu su vaiku psichologo nurodytu laiku atvykti į konsultaciją, pareigą pranešti mokyklos vadovui apie žinomą smurto švietimo įstaigoje atvejį) reglamentuojamos 47 straipsniu. Mokytojo teisės ir pareigos (įskaitant teisę įstatymų nustatyta tvarka ginti savo teises ir privalomumą gerbti mokinį kaip asmenį, nepažeisti jo teisių ir teisėtų interesų) reglamentuojamos 49 straipsniu, o švietimo priežiūra, kuri apima švietimo prieinamumo ir kokybės stebėseną, švietimo teikėjų, pagalbos įstaigų ir švietimo valdymo subjektų konsultavimą, prevencinių priemonių vykdymą, išorinį vertinimą, poveikio priemonių taikymą, švietimo tobulinimo skatinimą ir kitas įstatymų numatytas priemones, reglamentuojama 64 straipsniu. Taip pat Švietimo įstatyme apibrėžta ir sąvoka „patyčios kibernetinėje erdvėje“. „Patyčios“ ir „patyčios kibernetinėje erdvėje“ Švietimo įstatyme apibrėžtos taip, kad jos apima ne tik vaiko, bet ir mokytojo ar kito mokyklos bendruomenės nario sąvokas.

Siekdamas užtikrinti Švietimo įstatymo 43 straipsnio 19 dalies 5 punkto ir 56 straipsnio 2 dalies 1 ir 5 punktų nuostatų įgyvendinimą, švietimo, mokslo ir sporto ministras patvirtino Prevencinių programų kriterijų ir atitikties jiems vertinimo tvarkos aprašą (toliau – Tvarkos aprašas), kuriame nustatyti prevencinių programų kriterijai. Nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. visose mokyklose įgyvendinamos prevencinės programos turi būti įvertintos dėl atitikties nustatytiems kriterijams. Vienas iš Tvarkos apraše nustatytų kriterijų įpareigoja, kad būtų privalomai atliekamas visų prevencinių programų poveikio vertinimas, t. y. prevencinėse programose turi būti numatytos vertinimo / įsivertinimo metodikos ir priemonės, leidžiančios įvertinti prevencinės programos poveikį. Šiuo atveju mokyklos, vadovaudamosi Švietimo įstatymo 43 straipsnio 19 dalies 5 punktu, privalo sudaryti galimybes mokiniams dalyvauti švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytais kokybės kriterijais atitinkančiose prevencinėse programose, o prevencinės programos, patenkančios į mokyklas, jau turi vertinimo ir įsivertinimo metodikas.

Švietimo įstatymo 43 straipsnio 20 dalis įteisina vaiko gerovės komisijos veiklą kiekvienoje mokykloje. Vaiko gerovės komisijos, veikiančios nuo 2011 m., rūpinasi saugios ir palankios ugdymo aplinkos kūrimu, orientuotu į vaikų asmenybės sėkmę, gerą savijautą ir brandą, bei vykdo su vaiko gerove susijusias funkcijas. Mokyklos vaiko gerovės komisijos funkcijas, sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarką nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras. Savivaldybėse koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų vaikams nuo gimimo iki 18 metų (turintiesiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių – iki mokslo metų, kuriais jiems sueina 21 metai, pabaigos, o tiems, kurie dėl ligos mokėsi su pertraukomis ir pateikė tokių pertraukų priežastį pagrindžiančius dokumentus, – iki mokslo metų, kuriais jiems sueina 23 metai, pabaigos) ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams) koordinavimą užtikrina savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas – tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinadorius (toliau – TBK). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo

29 straipsnio 1 dalies 3 punktu TBK sistemina ir analizuoja informaciją apie vaiko teisių pažeidimus, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą, smurtą, nusikalstamumą, kitus socialinės rizikos veiksnius ir jų priežastis savivaldybės teritorijoje. Ši informacija naudojama sprendžiant su vaiko gerove susijusius klausimus ir teikiant savivaldybės merui siūlymus dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių ir koordinuotai teikiamų paslaugų plėtros bei tobulinimo, kaip nustatyta Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo 29 straipsnio 1 dalies 4 punkte. Vadovaujantis Švietimo įstatymo 58 straipsnio 2 dalies 3 punktu bei Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 6 punktu, savivaldybių savarankiškosios funkcijos yra organizuoti ir koordinuoti švietimo pagalbos teikimą mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai, užtikrinti prevencinių programų mokyklose įgyvendinimą. Švietimo įstatymo 23 straipsnyje taip pat numatoma pagalba mokyklai ir mokytojui, taip įteisinama ir galimybė padėti mokyklai ir mokytojui tobulinti veiklą, siekti geresnės švietimo kokybės konsultuojant, atliekant mokyklos veiklos kokybės įsivertinimą ir išorinį vertinimą bei sudarant sąlygas mokytojams tobulinti kvalifikaciją. Mokyklose ir savivaldybėse jau ir šiuo metu organizuojamas ir koordinuojamas švietimo pagalbos teikimas, užtikrinamas prevencinių programų įgyvendinimas bei vykdomos kitos priemonės, susijusios su smurto ir patyčių prevencija, todėl siūlomas papildomas teisinis reguliavimas dubliuos jau egzistuojančius mechanizmus ir sukurs perteklinę našą mokykloms ir atitinkamiems subjektams, kurie pagal siūlomas Projekto nuostatas įpareigojami ruošti specializuotus smurto ir patyčių prevencinių programų planus.

Vadovaujantis pirmiau nurodytomis Švietimo įstatymo nuostatomis, susijusiomis su apsauga nuo smurto švietimo įstaigose, bei švietimo ir mokslo ministro patvirtintomis Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis (šios rekomendacijos nustato mokyklos, savivaldybės ir nacionalinio lygmens prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugiai nuo smurto ir patyčių (įskaitant ir patyčias kibernetinėje erdvėje) aplinkai kurti mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas), mokyklos tvirtina smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarką. Šioje tvarkoje turi būti nurodyta, kad į smurtą ir patyčias reaguoja visi mokyklos darbuotojai, nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių. Vadovaudamosi minėtomis švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinamomis Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis, mokyklos turi atlikti esamos situacijos įvertinimą: mokyklos vaiko gerovės komisija, vadovaudamasi mokyklos veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti skirtais instrumentais ar kitais pasirinktais būdais (apklausa, stebėjimu, pokalbiais ar kt.), reguliariai renka informaciją apie mokymo(si) aplinkos saugumą, mokyklos bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja aktualias problemas. Projektu siūlomi tikslai ir šiuo metu gali būti pasiekti naudojant esamas priemones, todėl siūlomas papildomas reguliavimas nėra būtinas.

Įgyvendindamas Lietuvos Respublikos Seimo Savižudybių ir smurto prevencijos komisijos 2017 m. balandžio 19 d. posėdžio protokolinį nutarimą Nr. 143-P-6, švietimo ir mokslo ministras patvirtinto Rekomendacijas dėl krizių valdymo mokyklose, kuriose detalizuojamas krizių valdymo mokykloje komandos sudarymas, darbo organizavimas bei bendradarbiavimas su mokyklos vaiko gerovės komisija, mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinančia institucija (valstybinės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savivaldybės vykdomąja institucija (savivaldybės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančia institucija (dalyvių susirinkimu) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos – viešosios įstaigos), savininku (dalyvių susirinkimu) (kitų mokyklų) ir psichologinės pagalbos teikėju (-ais) krizės mokykloje metu. Krizės valdymas mokykloje suprantamas kaip koordinuoti veiksmai, skirti įveikti krizės pasekmes ir teikti mokyklos bendruomenei veiksmingą pagalbą. Mokyklos jau turi galimybę įsidiesti veiksmingas krizių valdymo priemonės, todėl papildomas teisinis reguliavimas nėra būtinas ir dubliuos jau egzistuojančias priemones.

Nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. kartu su atnaujintu ugdymo turiniu švietimo, mokslo ir sporto ministras patvirtinto ir privalomą Gyvenimo įgūdžių bendrąją programą (toliau – GĮP), kurioje, be kitų temų, integruotos tokios svarbios temos kaip socialinis ir emocinis ugdymas, patyčių ir smurto prevencija, psichinės sveikatos stiprinimas, pagarbių santykių kūrimas. GĮP siekiama padėti vaikams, paaugliams ir jaunimui pasirengti gyvenimui, suteikti mokiniams galimybę įgyti žinių, nuosekliai ugdyti vertybes, nuostatas, elgesį, kurie padės laiku atpažinti įvairius gyvenime kylančius iššūkius bei juos įveikti savarankiškai arba ieškant, suteikiant pagalbą ir pasiruošti visaverčiam gyvenimui. Nuosekliai dėstomas GĮP turinys skatina pažinti save ir kitus, išmokti naudotis įrankiais, kurie padės plėtoti savo asmenines galias, siekti ir pasiekti asmeninius, akademinis tikslus veikiant privačiame ir bendruomeniniame gyvenime. Kartu su GĮP parengtos ir šios programos įgyvendinimo 5–10 (II gimnazijos) klasėms rekomendacijos (toliau – Rekomendacijos), kurios skelbiamos viešai *emokykla.lt*. Rekomendacijos nėra baigtinis dokumentas, jos gali būti pildomos naujais metodiniais leidiniais, kurie padėtų mokytojams pasirengti ir tinkamai įgyvendinti GĮP. Papildomas įstatyminis reguliavimas dėl smurto ir patyčių prevencijos būtų perteklinis. Esamos priemonės jau ir šiuo metu užtikrina nuoseklų mokinių ugdymą, padeda atpažinti ir spręsti iššūkius, todėl naujų įpareigojimų įvedimas dubliuos jau vykdomą veiklą ir sukurs perteklinę našą mokykloms.

Šiame punkte išdėstyti argumentai patvirtina, kad Projektu siūlomas teisinis reguliavimas neatitinka Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinto teisėkūros tikslingumo principo, kurio laikantis teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas, kai užsibrėžtų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis.

2. Tarptautinis Pasaulio sveikatos organizacijos vykdomas HBSC (angl. *Health Behaviour in School-Aged Children*) paauglių gyvenimo ir sveikatos stebėsenos tyrimas Europoje atliekamas

pagal bendrą tarptautinį tyrimo protokolą. Tyrimas vykdomas kas ketverius metus Pasaulio sveikatos organizacijos iniciatyva ir apima 50 Europos, Šiaurės Amerikos ir Azijos šalių. Tyrime vadovaujama biopsichosocialiniu sveikatos modeliu, kurio instrumentas yra patikrintas ir sudarytas iš trijų tipų klausimų, naudojamų kuriant nacionalinį tyrimą, t. y. privalomų klausimų, kuriuos kiekviena šalis turi įtraukti kurdama tarptautinį duomenų rinkinį, pasirenkamų klausimų paketų konkrečiomis temomis, iš kurių šalys gali rinktis, ir konkrečios šalies klausimų, susijusių su nacionalinės svarbos klausimais. HBSC tyrimo metodologijoje minimas privalomumas užtikrinti dalyvių anonimiškumą, kadangi apklausa apima jautrias temas. Visi HBSC nariai privalo užtikrinti, kad jaunų žmonių pateikta informacija būtų saugoma saugiai ir konfidencialiai, o duomenų bylose esanti informacija negalėtų būti naudojama asmenų tapatybei nustatyti. Lietuvoje šis tyrimas pradėtas vykdyti 1994 m. ir tęsiamas iki šiol. Tyrimo instrumentas yra patikimas ir validus. Savivaldybės taip pat teikia duomenis Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS), kurioje yra renkami patyčių ir smurto mokykloje situacijos rodikliai. Teikiant duomenis pateikiami skaičiai apie mokykloje užfiksuotas patyčias, smurtą patyrusių mokinių (vaikų) skaičių, psichologinę pagalbą dėl patirtų patyčių ir (ar) smurto gavusių mokinių (vaikų) skaičių ir pan. HBSC tyrimo ir ŠVIS sistemoje renkami duomenys atspindi Lietuvos situaciją, užtikrinant anonimiškumą ir leidžiant imtis priemonių kiekvienoje savivaldybėje, įvertinus savo savivaldybės situaciją.

Ministras Pirmininkas

Švietimo, mokslo ir sporto ministras